

CHAPTER 5. FINANCE, ANALYTICS, SUSTAINABILITY BUSINESS PROCESSES AND THEIR ACCOUNTING

АКТИВІЗАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Антипенко Н.В.¹

Жам О.Ю.²

Рибак О.М.³

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-157-2-15>

Анотація. Оцінюючи страхове середовище, рівень його сприятливості до розвитку, важливо розуміти, що рівень концентрації страхового ринку знаходиться у тісному взаємозв'язку з процесами конкуренції та монополізації. Надмірний рівень концентрації здебільшого гальмує розвиток страхового ринку, стримує вільну конкуренцію та негативно впливає на економічний розвиток країни у цілому. Оцінивши конкурентні позиції та проблеми страхових компаній України, обґрунтовано причину створення об'єднань страховиків, а саме: неможливість самостійного вирішення окремими страховими компаніями проблем, які постійно виникають на страховому ринку, гальмують його подальший розвиток, заважають розвитку бізнесу страховиків. У дослідженні зазначено, що інноваційний складник страхового ринку є невід'ємним складником розвитку страхової галузі. Лише завдяки використанню інновацій можна досягти інтенсивного її розвитку, що

¹ доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Національний авіаційний університет

² кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Національний авіаційний університет

³ кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Національний авіаційний університет

передбачає використання в повному обсязі потенціалу страхового сектору, формування ефективної та збалансованої структури страхового ринку. З огляду на це, поглиблене дослідження застосування окремих інноваційних інструментів на страховому ринку є перспективним і потребує подальших наукових розвідок.

Ключові слова: страховий ринок, конкуренція, інноваційний потенціал, об'єднання, страховики, інноваційний розвиток.

Вступ. Ефективно функціонуючий страховий ринок створює сприятливе страхове середовище, забезпечує соціальну підтримку населення, захищає бізнес від непередбачуваних ризиків, а також забезпечує страховий захист суб'єктів господарювання і фізичних осіб у зв'язку з наслідками страхових подій, зменшуючи значною мірою витрати державного бюджету на відшкодування збитків. Інвестиційний потенціал страхової компанії визначається наявністю у її розпорядженні тимчасово вільних фінансових ресурсів, які можуть бути інвестовані з метою одержання додаткового доходу. Він залежить від розвитку страхового ринку, інфраструктури фінансового та страхового ринків, розвитку інституційних та фінансових інструментів; стабільної державної політики у фінансовій сфері та діяльності фінансової системи тощо.

Низку досліджень, проведених вітчизняними вченими, такими як Л. Бойко, О. Гаманкова, Н. Налукова, О. Пономарьова, В. Фурман, Л. Шірінян, Я. Шумелда та ін., присвячено висвітленню особливостей конкуренції та ринкової концентрації на страховому ринку України. Проблеми функціонування об'єднань страхових компаній стали предметом наукового дослідження таких вітчизняних і зарубіжних учених, як В.Д. Базилевич, О.І. Барановський, А.Л. Баранов, О.О. Гаманкова, О.М. Залетов, О.В. Козьменко, Т.Д. Кривошлик, С.С. Осадець, Р.В. Пікус, О.Ф. Филонюк, А.С. Шолойко, Т.А. Федорова та ін. Не зменшуючи важливість отриманих наукових результатів, необхідно зазначити, що питання необхідності організації діяльності об'єднань страхових компаній потребує подальшого дослідження.

Проте існують і негативні тенденції функціонування страхового ринку України, що пов'язані з наявністю страхового шахрайства, організацією страхових відносин на принципах взаємності, розвитком схем-

них операцій та демпінговою політикою. Отже, особливої уваги потребує комплексне вивчення сучасного стану конкуренції та її впливу на розвиток страхового ринку України та інвестиційних можливостей.

Разом із цим інвестиційний потенціал страхової компанії визначається наявністю у її розпорядженні тимчасово вільних фінансових ресурсів, які можуть бути інвестовані з метою одержання додаткового доходу. Він залежить від розвитку страхового ринку, інфраструктури фінансового та страхового ринку, розвитку інституційних та фінансових інструментів; стабільної державної політики у фінансовій сфері та діяльності фінансової системи тощо.

Важливо наголосити, що оцінка реалізації інвестиційної функції вітчизняними страховими компаніями можлива за умови дослідження потенціалу страховиків, структури активів та розміщених у них резервів.

Аналітичні дослідження показують, що за сукупної валової премії в \$535 млрд (порівняно з \$518 млрд у 2020 р.) на 100 найбільших страховиків, що належать групам банківських, фінансових і поштових послуг, припадало 8,3% валових премій і пов'язаних із ними надходжень у всьому світі за всіма видами страхування (йдеться у звіті компанії Insuramore).

1. Оцінка конкурентного середовища та інвестиційного складника страхового сектору

Переглянувши рейтинг страховиків, стає зрозуміло, що він ураховує лише компанії, що належать банківським або фінансовим групам, визначеним як ті, у яких ці групи володіють 50,1% або більше капіталу страховика. Через це визначення премії груп із часткою менше 50,1% у страховиках, не фігурують у цьому аналізі, якщо сукупна частка не перевищує цей відсоток. Отже, IndiaFirst Life (як приклад) включена, оскільки Bank of Baroda і Union Bank of India спільно володіють понад 50,1% його акціонерного капіталу, тоді як UniCredit (як додатковий приклад) виключається, оскільки частки цієї банківської групи в страховиках нижче цього порогу і, скоріше за все, замість цього будуть консолідовані в рахунках партнерів-страховиків по спільному підприємству.

Тим не менше це очевидне зростання на світовому ринку банківського страхування значною мірою зумовлене тим, що La Banque Postale – банківська дочірня компанія державної La Poste – придбала

протягом року контрольний пакет акцій CNP Assurances, тим самим збільшивши премію на суму близько 29,5 млрд дол.

Лідируючу п'ятірку груп за цим показником становлять Credit Agricole, La Poste (включаючи CNP Assurances), BNP Paribas, Intesa Sanpaolo і Japan Post. Три зі 100 найбільших таких груп мали штаб-квартири в Африці або на Близькому Сході, 34 – в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, дві – в Австралії, 44 – у Європі, 11 – у Латинській Америці і шість – у Північній Америці.

У цілому у страховому бізнесі, де відбулося різке падіння премій у період із 2018 по 2020 р., групи банківських і поштових послуг в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні продемонстрували більш сильне зростання своєї страхової андеррайтингової діяльності за цей період, аніж їхні аналоги в інших країнах світу. Сільськогосподарський банк Китаю, China Construction Bank, Maybank, ORIX Corporation і Державний банк Індії – усі вони спостерігали зростання сукупних премій їхніх страхових дочірніх компаній із середнім річним темпом із поправкою на інфляцію більше ніж на 20% протягом цього періоду часу, як і в Південній Кореї Hana Financial (завдяки придбанню компанії The-K Non-Life Insurance в 2020 р.). Більше того, прибуток до оподаткування, отриманий від страхового андеррайтингу цими групами, здебільшого також зріс.

В інших країнах світу страховий бізнес мексиканської Afirme Grupo Financiero показав особливо значне зростання, і це також стосується страхової діяльності двох банківських груп, що базуються в Північному регіоні, а саме Avanza Bank і Sparebank Gruppen.

У зв'язку з глобальною фінансовою кризою, що сталася більше 10 років тому, банківські групи мали загальну тенденцію повністю позбавлятися або продавати частки у своїх операціях зі страхового андеррайтингу. Ця діяльність тривала протягом 2021 р., ураховуючи, що Affin Holdings, AmBank Group, CommBank, Національний банк Греції і Westpac оголосили або завершили продаж дочірніх страхових компаній, а іспанський Bankinter виділив андеррайтера P&C L Nea Directa як IPO у квітні 2021 р. Тим не менше ці транзакції стосуються банківських страховиків, які займають відносно низькі позиції у світовому рейтингу на 2020 р.: усі вони не входять у TOP-60 за сумами страхових премій, нарахованих у цьому році, й інтегрована модель банківського страхування виглядає більш стійкою серед організацій із

Collective monograph

більш великими інтересами. Топ-10 компаній за розміром на ринку страхування фінансових ризиків України наведено в табл. 1.

Варто звернути увагу на розмір викупних сум, що свідчать про дострокове розірвання договорів і відсутність/наявність довіри до страховика. Так, за 2020 р. викупні суми становили 175 млн грн, це лише 3,5% премій зі страхування життя («лайф»).

Сумарні активи страхових компаній за 2020 р. зросли на 2,5%, до 65 млрд грн, обсяг резервів виріс на 8%, до 32 млрд грн.

У «лайфі» рівень виплат не є показовим через специфіку цього виду страхування і довгостроковості договорів, тому частота виплат не має чіткої закономірності. Отже, низький рівень виплат у страхуванні життя не говорить про те, що компанія недобросовісно ставиться до своїх клієнтів [7].

Незважаючи на падіння ринку в цілому, за деякими напрямками страхування є зростання, і досить істотне. За 2020 р. на 18,6% зросли

Таблиця 1

ТОП-10 компаній за розміром на ринку страхування фінансових ризиків

№	Страхова компанія	Сума страхових платежів, тис грн	Вага в портфелі страховика, %	Приріст страхових платежів, %	Сума страхових виплат, тис грн	Рівень виплат, %
1	Альянс	340912,0	37,70	539,17	0,0	0,0
2	Аска	265076,0	28,28	1004,39	0,0	0,0
3	Арсенал Страхування	91542,0	4,96	119,83	16336,0	17,8
4	Альфа Страхування	86047,0	7,48	-11,46	59,0	0,1
5	Уніка	83105,0	3,33	30,40	26290,0	31,6
6	Мегаполіс СТ	45899,0	9,63	129,66	0,0	0,0
7	Кредо	42790,0	5,50	-41,61	663,0	1,5
8	Інго Україна	40896,0	2,49	-8,15	0,0	0,0
9	ТАС СГ	40002,0	1,97	51,95	629,0	1,6
10	ВУСО	37064,0	3,19	31,52	15357,0	41,4

Джерело: Insurance TOP, розрахунки Mind

платежі з добровільного медичного страхування, на 4,7% – зі страхування наземного транспорту (КАСКО) і на 20,1% – зі страхування автоцивільної відповідальності автовласників.

Водночас на 15% впали обсяги страхування від нещасних випадків, на 40% – вантажів і багажу, на 44% скоротилися платежі зі страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, на 68% – зі страхування кредитів і на 32% – страхування фінансових ризиків.

Отже, відповідно до рейтингу страховиків, перші ТОП-10 страхових компаній повною мірою забезпечують розвиток українського страхового ринку за основними показниками своєї діяльності, а саме в межах 57–68% від загального обсягу страхового ринку. Актуально також розглянути рейтинг надійності страхових компаній у поточному році, який наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Рейтинг надійності страхових компаній – 2021

№	Страхова компанія	Рейтинг	Зібрані премії, млн грн	Рівень виплат, %	Ліквідність, %
1.	СК «Колоннейд Україна»	4.0	307.9	33.3	108.7
2.	ARX	4.0	2680.0	44.1	22.4
3.	СК «Княжа»	3.5	823.7	36.3	11.0
4.	СК «Уніка»	3.5	2495.6	57.0	1.7
5.	Українська Страхова Група	3.5	1913.2	57.5	12.7
6.	СК «Країна»	3.5	550.5	62.9	52.9
7.	Експрес-Страхування	3.5	439.9	42.3	124.0
8.	СК «Провідна»	3.5	841.1	63.4	14.0
9.	Альфа Страхування	3.5	1150.7	31.8	94.8
10.	СК «Універсальна»	3.0	953.8	31.4	9.5
11.	СК ВУСО	3.0	1162.4	38.3	69.7
12.	СК ТЕКОМ	3.0	165.7	33.9	89.6
13.	СК «ІНГО»	3.0	1645.5	50.3	10.9
14.	Європейський Страховий Альянс	3.0	335.5	36.5	36.1
15.	СК PZU Україна	3.0	1485.6	52.6	5.1
16.	СК ОРАНТА	3.0	958.2	42.4	3.6
17.	СК «Євроінс Україна»	3.0	344.2	43.7	18.6

Collective monograph

(Закінчення таблиці 2)

№	Страхова компанія	Рейтинг	Зібрані премії, млн грн	Рівень виплат, %	Ліквідність, %
18.	СК «Перша»	3.0	451.6	41.9	51.1
19.	СК АСКО-ДОНБАС ПІВНІЧНИЙ	3.0	163.8	62.3	28.6
20.	СК Allianz Україна	3.0	227.1	44.9	18.3
21.	СК ВІДІ-СТРАХУВАННЯ	3.0	231.0	50.7	82.8
22.	СК «Гардіан»	3.0	371.3	29.3	33.3
23.	Арсенал Страхування	3.0	1846.1	39.0	38.5
24.	СГ «ТАС»	3.0	2026.9	48.9	1.2
25.	СК «Альянс»	2.5	904.2	6.3	89.4
26.	Просто-Страхування	2.5	258.5	38.9	15.4
27.	СК UTICO	2.5	168.3	30.0	38.4
28.	NGS	2.5	223.7	42.5	216.4
29.	СК «Брокбізнес»	2.5	197.6	32.5	72.4
30.	СГ «Оберіг»	2.5	189.8	26.2	31.8
31.	СК «АСКА»	2.0	937.3	23.9	16.2
32.	СК «Ю.Ес.Ай.»	2.0	457.7	61.7	3.1
33.	UPSK	2.0	786.6	41.9	46.4
34.	СК «Альфа-Гарант»	2.0	237.6	40.1	18.6
35.	Європейське туристичне страхування	2.0	182.4	22.7	64.4
36.	СТ «Мегаполіс»	2.0	476.5	24.9	28.4
37.	СК «Еталон»	2.0	248.3	28.5	15.6
38.	СК «Кредо»	2.0	777.4	21.9	91.6
39.	СК «Бусін»	2.0	172.4	4.5	66.1

Джерело: Рейтинг страхових компаній 2021. URL: <https://mind.ua/publications/20228044-rejting-strahovih-kompanij-2021>

Дана ситуація, з одного боку, є позитивною, а з іншого – зі згортання діяльності великих страхових компаній або порушення їхньої фінансової стійкості та платоспроможності підвищується ризик порушення фінансової рівноваги, що може спричинити пряму загрозу фінансовій безпеці страхового ринку України.

Тому можна стверджувати, що поведінка всіх суб'єктів страхового ринку України значною мірою визначається конкуренцією, яка харак-

теризується позитивними наслідками впливу. По-перше, конкуренція стимулює розвиток страхового ринку, оскільки виконує функцію регулювання кількості страхових компаній на ринку, а також рівня цін та якості послуг, які надаються страховиками. По-друге, у короткостроковій перспективі вона сприяє формуванню ефективного конкурентного середовища і зростанню економіки країни. По-третє, у довгостроковій перспективі конкуренція виступає одним з індикаторів створення і функціонування соціально орієнтованої ринкової економіки [10].

Окрім того, на 41% менше премій страховики зібрали від страхування медичних витрат і на 29% менше за договорами «Зеленої карти» (міжнародний аналог ОСАЦВ). Падіння у цих двох видах можна пояснити закриттям кордонів і різким падінням туристичного потоку, що призвело до скорочення закордонних перельотів і поїздок.

Розстановка сил на ринку і зміни в регулюванні. До початку 2021 р. в Україні налічувалося 210 страхових компаній. Із них 190 – це *pop-life*, решта 20 – *life*.

При цьому на ринку зберігається високий рівень концентрації. 20 ризикових компаній акумулюють близько 60% премій, ТОП-39 компаній, що увійшли до рейтингу, – близько 80% премій і 100 страховиків залучають понад 90% платежів. Це означає, що практично половина страхових компаній існує тільки формально і в реальності діяльності не веде.

У «лайфі» ситуація схожа: 12 компаній за 2020 р. отримали 96% премій. Тобто «за бортом» залишаються ще вісім страховиків. Але оскільки гравців у цьому сегменті в принципі менше, то цифри виглядають не так вражаюче.

Утім, НБУ планує ґрунтовно перевірити і «прорідити» страховий ринок. У найближчі роки Національний банк має на меті домогтися:

- підвищення рівня капіталізації, ліквідності та стійкості страхових компаній;
- диверсифікації страхових продуктів і посилення конкуренції на ринку страхових послуг;
- забезпечення захисту прав споживачів і власників полісів;
- прозорості роботи ринку страхування і підвищення його привабливості для інвесторів.

Для забезпечення конкурентоспроможності українського страхового ринку потрібно подолати проблеми, що перешкоджають його гар-

монійному розвитку. Досягнення високого рівня конкурентоспроможності українського страхового бізнесу залежить як від удосконалення законодавчого регулювання страхового ринку, формування єдиної державної стратегії щодо розвитку ринку страхових послуг, так і від зміцнення конкурентних позицій окремої страхової компанії [8].

Важливо розуміти, що рівень концентрації страхового ринку знаходиться у тісному взаємозв'язку з процесами конкуренції та монополізації. Надмірний рівень концентрації здебільшого гальмує розвиток страхового ринку, стримує вільну конкуренцію та негативно впливає на економічний розвиток країни у цілому.

2. Об'єднання страхових компаній як запорука успішної роботи в умовах ринкової конкуренції

Оцінивши конкурентні позиції та проблеми страхових компаній України, зрозумілою стає причина створення об'єднань страховиків, це й є неможливість самостійного вирішення окремими страховими компаніями проблем, які постійно виникають на страховому ринку, гальмують його подальший розвиток, заважають розвитку бізнесу страховиків [10].

На нашу думку, необхідність діяльності об'єднань страхових компаній в Україні підсилюється тим, що є пряма залежність розвитку страхового ринку від дій учасників страхового ринку, оскільки рівень довіри між суб'єктами ринку або до галузі у цілому залежить від якості надання страхових послуг. Необхідність підтримки високого рівня довіри громадян до страхового ринку неминуче змушує страхову спільноту формувати професійні бар'єри для компаній, що здійснюють «нестрахові» операції або є недобросовісними учасниками ринку. Окрім того, є потреба у страхуванні великих ризиків, які найчастіше перевищують можливості окремої страхової компанії, що призводить до необхідності поділу відповідальності між страховими або перестраховальними організаціями з метою забезпечення фінансової стійкості страхових операцій за видами страхування, для здійснення яких необхідні суттєві фінансові ресурси, а також відповідна ділова репутація й досвід роботи [10].

В Україні, як і в інших країнах світу, об'єднання страховиків стали невід'ємним складником інфраструктури страхового ринку. Сьогодні

в Україні активно функціонує низка об'єднань страховиків, учасники яких активно працюють у напрямі забезпечення власної стабільності, фінансової стійкості та вдосконалення функціонування страхового ринку в цілому, про це свідчать показники страхових компаній – членів ЛСОУ, наведені в табл. 3.

Проведені дослідження стосовно діяльності об'єднань страхових компаній дають можливість виокремити такі їх спільні основні завдання (рис. 1).

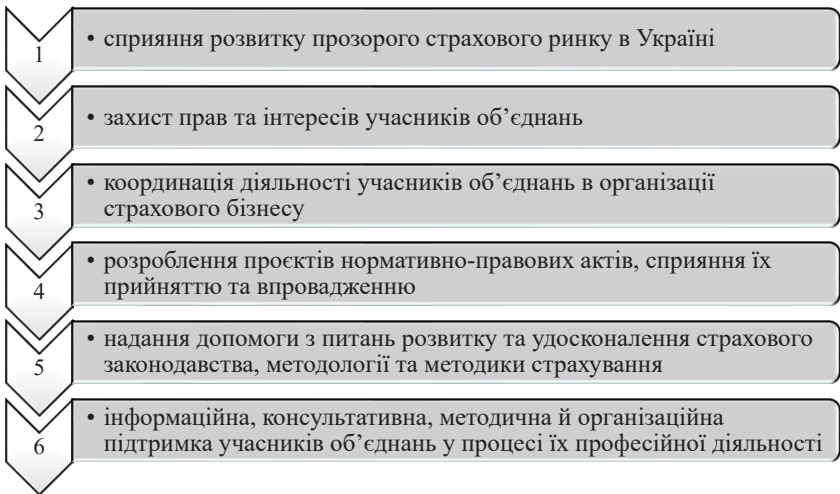

Рис. 1. Основні завдання діяльності ЛСОУ, АСБ, УФУ та НАСУ

Джерело: [10]

Зазначимо, що крім загальних об'єднань страховиків, повноваження яких поширюється на всю діяльність учасників страхового ринку без обмеження за видами страхування, є й спеціалізовані – об'єднання страховиків, які здійснюють діяльність за певними видами страхування [4, с. 251], адже потреба у страхуванні великих ризиків, які найчастіше перевищують можливості окремої страхової компанії, призводить до необхідності поділу відповідальності між страховими або перестраховувальними організаціями з метою забезпечення фінансової стійкості страхових операцій за видами страхування, для здійс-

Таблиця 3
Показники страхових компаній – членів ЛСОУ за 9 місяців 2020 р.

№	ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ	АКТИВИ		СТРАХОВІ РЕЗЕРВИ		ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ (спл.)			
		на 30.09.2020 p. тис грн	на 30.09.2019 p. тис грн	Темпи зростання, %	на 30.09.2020 p. тис грн	на 30.09.2019 p. тис грн	Темпи зростання, %		
1	ПЗУ УКРАЇНА	2 631 523,0	2 534 319,0	3,84	1 315 023,0	1 538 204,0	786 434,0	54,69	
2	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1 778 266,0	1 684 213,0	5,58	1 065 120,0	1 076 812,0	397 583,0	12,14	
3	ПРОВІДНА	725 171,0	600 727,0	20,72	388 861,0	353 197,0	295 563,0	49,77	
4	АСКА	678 061,0	654 494,0	3,60	236 409,0	330 385,0	230 146,0	47,72	
5	ОМЕГА	554 986,9	532 454,0	4,23	58 360,1	60 809,6	460 467,3	0,42	
6	Ю.Ес.Ай	485 961,5	388 114,4	25,21	112 603,2	199 937,8	252 233,0	67,06	
7	ПРОСТО- СТРАХУВАННЯ	454 030,0	370 760,0	22,46	183 253,0	199 165,0	243 064,0	29,46	
8	МОТОР-ГАРАНТ	345 043,0	343 062,0	0,58	65 471,0	64 984,0	243 276,0	-4,78	
9	ТЕКОМ	328 488,0	272 665,0	20,47	71 900,0	59 622,0	231 777,0	10,59	
10	ВДІ-СТРАХУВАННЯ	151 189,0	111 993,0	35,00	93 783,0	74 041,0	43 967,0	54,53	
11	НАФТАГАЗСТРАХ	111 868,0	90 655,0	23,40	10 023,0	8 530,0	87 315,0	29,01	
12	УАСК	111 702,0	52 914,0	111,10	62 882,0	10 196,5	47 014,0	13,31	
13	НІКО СТРАХУВАННЯ	69 359,0	63 738,0	8,82	14 266,0	11 642,0	49 273,0	3,58	
14	АЗІНКО	63 314,0	57 700,3	9,73	5 583,0	5 249,6	46 826,0	10,98	
15	ІНТЕРЕКСПРЕС	48 436,0	48 436,0	0,00	5 470,0	6 432,0	39 640,0	5,96	
	ВСЬОГО	8 537 398,4	7 806 244,7	9,37	3 689 007,4	3 999 207,5	3 454 578,3	2 743 221,3	25,93

Джерело: Ліга страхових організацій України. URL: <http://uainsur.com/stats/non-life/>

снення яких необхідні суттєві фінансові ресурси, а також відповідна ділова репутація й досвід роботи.

Ураховуючи те, що в ринковій економіці держава не несе відповідальності за зобов'язаннями підприємств, у тому числі страхових компаній, необхідно створити й інші страхові пули, діяльність яких спрямована на відшкодування шкоди за ризиками найбільш фінансово вразливих секторів економіки.

Зважаючи на проведені дослідження, доцільно розглянути класифікацію даних об'єднань, яка розроблена на основі класифікації учасників страхового ринку і законодавчих положень щодо їх створення. Пропонуємо поділ професійних об'єднань страховиків здійснювати за такими критеріями: за видами координації діяльності; за формою участі; за територіальною ознакою; за функціональним призначенням. У цілому ми спостерігаємо зростання грошових надходжень у страховий бізнес та той факт, що у розпорядженні страховика залишається великий обсяг страхових премій. Однак наявність фінансового потенціалу не стимулює страховиків до розширеної та диверсифікованої інвестиційної діяльності. Їхня позиція полягає у тому, що доцільніше в умовах нестабільного функціонування інвестиційних ринків не займатися пошуками варіантів додаткового доходу, а обмежитися страховою діяльністю. Найбільш раціональним, на їх переконання, є розміщення страхових резервів у банківських вкладах, цінних паперах, що емітуються державою, та корпоративних цінних паперах (акціях, облігаціях) [10]. Але схема процесу інвестиційного страхування зводиться до такого: клієнт щомісяця робить відносно невеликий внесок, який ділиться на страхування і інвестиції в пропорції, що визначається клієнтом.

Інвестиційна частина перераховується під проценти у вибрані банком або клієнтом фонди. Страхова компанія інвестує вклади клієнта через партнерські керуючі інвестиційні компанії під 2,4–10% річних. Таким чином, завдяки своїм перевагам (рис. 2) інвестиційне страхування є гнучким та вигідним інструментом накопичення і інвестування коштів.

Ураховуючи те, що інноваційний розвиток є складним процесом, його успішне впровадження можливе за умови правильної організації управління на макрорівні. Запропонована модель управління інноваційним розвитком страхової діяльності передбачає чітку постановку

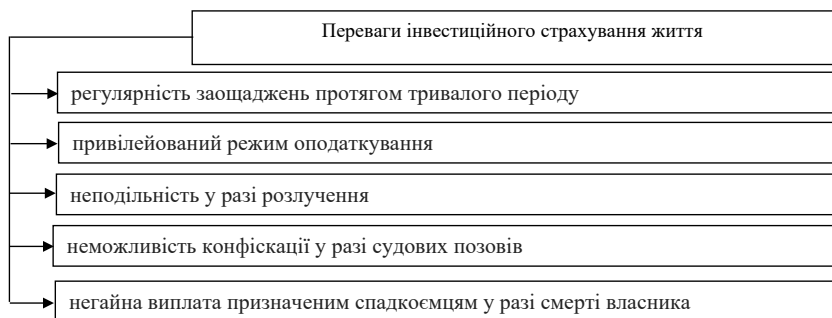

Рис. 2. Переваги інвестиційного страхування життя

Джерело: узагальнено автором на основі [11]

мети управління, розроблення програми інноваційного розвитку на основі результатів прогнозування економічного розвитку країни та розрахунку інноваційного потенціалу, а також моделювання системи управління інноваційною діяльністю.

Підсумовуючи, зазначимо, що інноваційний складник страхового ринку є невід’ємним складником розвитку страхової галузі [1]. Лише завдяки використанню інновацій можна досягти інтенсивного її розвитку, що передбачає використання в повному обсязі потенціалу страхового сектору, формування ефективної та збалансованої структури страхового ринку. З огляду на це, поглиблене дослідження застосування окремих інноваційних інструментів на страховому ринку є перспективним і потребує подальших наукових розвідок.

Призначення ролі страхувальника у розвитку інвестиційної активності страхових компаній полягає у тому, що перші виступають первинним джерелом інвестиційних грошових потоків, які потенційно обертаються на фінансовому ринку. Необхідною умовою такого кругообігу ресурсів є забезпечення державою належних умов поліпшення добробуту населення, забезпечення передумов фінансової обізнаності у важливості страхування своїх ризиків, створення податкових пільг для корпоративного страхування через віднесення частини витрат на страхування та зменшення оподаткованого доходу чи включення комплексного страхування у соціальний пакет працівника тощо. І все ж таки найбільш інвестиційно привабливими залишаються банків-

ські депозити та цінні папери, яким властива висока ліквідність, а для депозитів порівняно з іншими – стабільний дохід [2].

Зазначені процеси повинні призвести до того, що страховики, які не мають грошей для розвитку або не відповідають нормативам, самі покинуть ринок. У підсумку кількість компаній істотно скоротиться.

Висновки. Отже, за результатами даного дослідження можемо сказати, що діяльність об'єднань страховиків спрямована передусім на активізацію розвитку страхового ринку України [2; 6]. Переважна більшість страхових компаній в Україні незалежно від сфери діяльності є учасниками якого-небудь професійного об'єднання страховиків, а іноді відразу декількох. Більшість існуючих нині об'єднань страхових компаній в Україні є активними та відомими. Проте окремі об'єднання страховиків припинили свою діяльність, незважаючи на їх потребу. Тому активізація їхньої діяльності сприятиме подальшому розвитку страхового ринку, досягненню балансу інтересів між страховим бізнесом, державою і суспільством. Запропонована нами класифікація даних об'єднань, розроблена на основі законодавчих положень щодо їх створення, дасть можливість виділити напрями регулювання та розвитку їхньої діяльності.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що страховий ринок України й досі залишається інформаційно закритим, оскільки Нацфінпослуг розглядає лише два показники оцінки рівня конкурентоспроможності українських страхових компаній: коефіцієнт концентрації та індекс Герфіндаля – Гіршмана [7].

Виходячи із зазначеного вище, інвестиційна спрямованість діяльності страхових компаній та їх інвестиційний потенціал визначається інвестиційною функцією. На нашу думку, інвестиційна функція реалізується через перерозподіл коштів методом страхування, а саме розміщення тимчасово вільних коштів (наданих у тимчасове користування страхувальниками) та страхових фондів страховика у передбачені законодавством активи і має базуватися на таких принципах: строковості, поворотності, безпечності, диверсифікації, прибутковості, валютної відповідності та локалізації інвестицій. Зазначені кошти інвестуються у вигляді реальних та фінансових інвестицій у національну економіку через прямі інвестиції, фондовий ринок, або ж за участю

фінансових посередників із метою отримання прибутку учасниками інвестиційного процесу (страховик отримує інвестиційний дохід, держава – доходи державного бюджету за рахунок оподаткування інвестиційної діяльності, страхувальники – збільшення інвестиційних премій на довгострокові страхові внески, накопичення на страхування життя, здоров'я, до досягнення певної події, гарантоване покриття збитків від будь-яких інших видів страхування тощо).

Варто відзначити, що для України важливим є впровадження єдиних норм та методів, котрими ЄС регулює відносини у сфері страхування, і функції державного регулювання страхової діяльності – це єдиний порядок формування страхових резервних фондів; правила розміщення коштів страхових резервних фондів; процедуру ліцензування страхової діяльності, у т. ч. контроль за фінансовим станом; норматив співвідношення між активами й зобов'язаннями страхової організації (маржа платоспроможності); форми і строки надання бухгалтерської та статистичної звітності; порядок реєстрації страхових брокерів; порядок призупинення й відкликання ліцензій на право здійснення страхової діяльності; реєстр страхових організацій [5; 9].

Основними чинниками, що стримують розвиток інвестиційного страхування, є відсутність висококваліфікованих агентів, недостатня фінансова грамотність та правова культура значної частини потенційних клієнтів, а також незахищеність потенційного клієнта. Також надзвичайний вплив на страховий ринок має процес глобальної діджиталізації.

Список використаних джерел:

1. Створення конкурентного середовища та зменшення ризиків неплатоспроможності на страховому ринку України. URL: <http://eu-ua.org/analitika/stvorennya-konkurentnogo-seredovishcha-ta-zmenschennya-ryzykiv-neplatospromozhnosti-na>
2. Формування страхового ринку України : монографія / Н.В. Антипенко. Львів : Галицька видавнича спілка, 2020. 471 с.
3. Фінансовий омбудсмен і його роль у питаннях захисту прав споживачів на страховому ринку Польщі / В.В. Тринчук та ін. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Вип. 3. С. 268–280.
4. Ліга страхових організацій України : вебсайт. URL: <http://uainsur.com/liga/about/info/>
5. Gassmann, O., Frankenberger, K., and Csik, M. (2014). *The Business Model Navigator*. Pearson.

6. Директиви ЄС по страхуванню. URL: <http://www.znay.ru/law/eec/>
7. Соловей Н.В., Юдін В.К. Актуальні проблеми страхування ризиків у сільському господарстві. *Тези доповіді міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тренди та перспективи логістики, маркетингу, збутової діяльності плодооводчівства в епоху цифрових технологій»*, м. Херсон, 20-21 вересня 2019 р. Херсон, 2019. С. 173–175.
8. Соловей Н.В. Аналіз фінансової стійкості на ринку страхових послуг: сучасні тенденції. *Тези доповіді VIII міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми економіки»*, м. Київ, 16 жовтня 2018 р. Київ, 2018. 43 с.
9. Соловей Н.В., Мягких І.М., Порохова В.В. Роль фінансового аналізу в прийнятті інвестиційних рішень. *Адаптаційно-інтеграційні механізми управління інноваційними процесами в економіці*. Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2019. С. 274–281.
10. Євроінтеграційні аспекти розвитку ринків фінансових послуг : монографія / Н.М. Внукова та ін. ; за заг. д-ра. екон. наук, професора Н.М. Внукової та канд. екон. наук Р. Пукала. Харків : Ексклюзив, 2018. 178 с.
11. Чайкін І.Б. Державна політика у сфері правового регулювання ринків страхових послуг: перехід до попереджувального (пруденційного) регулювання страхової діяльності. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2010. № 2. С. 147–153.
12. Smerichevskiy S.F., Kryvovyazyuk I.V., Prokhorova V.V., Usarek W., Ivashchenko A.I. Expediency of symptomatic diagnostics application of enterprise export-import activity in the disruption conditions of world economy sustainable development. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, Volume 628, 8th International Scientific Conference on Sustainability in Energy and Environmental Science 21-22 October 2020, Ivano-Frankivsk, Ukraine. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/628/1/012040/meta>
13. Луцький М.Г. Конкурентоспроможність продукції українських корпорацій на міжнародних ринках. *Інститут економіки і менеджменту: електронне наукове фахове видання*. 2007. № 1. URL: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/PSPE/2007-1/Lucky_107.htm
14. Луцький М. Теоретичні аспекти управління корпораціями : монографія. Київ : Каравела, 2008. 225 с.
15. Романенко Є. Ринок страхування: тенденції та проблеми. *Персонал*. 2007. № 1. С. 30–35.
16. Smerichevskiy S., Kniazieva T., Kolbushkin Yu., Reshetnikova I., Olejniczuk-Merta Anna. Environmental orientation of consumer behavior: motivation component. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. Vol. 16. № 2. P. 424–437. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(2\).2018.38](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(2).2018.38)
17. Смерічевський С.Ф. Globalisation of the Economy: Cross-Cultural Aspect *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 6(18). С. 287–292.
18. Князева Т.В., Шевченко А.В. Організаційно-економічні заходи зовнішньоекономічного регулювання захисту споживчого ринку України. *Проблеми*

Collective monograph

системного підходу в економіці. 2020. № 2(76). С. 161–169. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-2-24>

19. Arefieva O., Piletska S., Khaustova V., Poberezhna Z., Zyz D. Monitoring the economic stability of the company's business processes as a prerequisite for sustainable development: investment and security aspects. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. *IOP Publishing*. 2021. Vol. 628. № 1.

20. Конкурентоспроможність підприємств у міжнародному цифровому просторі : колективна монографія / за заг. ред. О.В. Ареф'євої. Київ : НАУ, 2019. 342 с.